

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

№ 4
2020

НАУКОВО - МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

**ГЕНЕЗО-МОДЕЛЮВАЛЬНИЙ МЕТОД ВИХОВАННЯ
ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ**

**СИСТЕМА ВПРАВ
З ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ
В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

**ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ. БІОНІКА ЯК ДЖЕРЕЛО
КОНСТРУКТОРСЬКОЇ ІДЕЇ ДИТИНИ**

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний номер 12345

БІБЛІОТЕКА

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПОВНУ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ» НАБУВ ЧИННОСТІ!

Верховною Радою України 16 січня 2020 року ухвалено новий закон «Про повну загальну середню освіту». З 18 березня 2020 року закон набув чинності.

Документ передбачає низку новацій, що мають позитивно вплинути на розвиток шкільної освіти, зокрема початкової.

Гарантії рівного доступу до освіти.

• **Забороняється** зарахування дітей до закладу освіти на конкурсних засадах для здобуття початкової освіти, крім закладів спеціалізованої освіти і приватних закладів освіти. При цьому заклад має бути територіально доступним для дітей незалежно від їхнього соціального статусу чи місця народження.

• **Інклюзивність** – тобто можливість дітям з особливими освітніми потребами навчатися в звичайних школах за власною освітньою траєкторією.

• Діти на тривалому стаціонарному лікуванні отримають захищене законом право здобувати освіту в медичних закладах.

Додаткові індивідуальні та/або групові консультації для учнів. Закон вперше відкриває можливість надання учням, які цього потребують, індивідуальних та/або групових консультацій на базі школи, що оплачуватимуться за рахунок держави.

Реалізація права кожної української дитини на опанування державною мовою. Закон передбачає три моделі вивчення української мови у школах.

Перша модель	Друга модель	Третя модель
передбачена для корінних народів України, що не проживають у мовному середовищі своєї мови та не мають держави, яка цю мову захищала б та розвивала. Найперше йдеться про кримських татар, для яких передбачено навчання мовою корінного народу з 1 до 11 (12) класу поряд з ґрунтовним вивченням української мови	для шкіл з навчанням мовою національних меншин, мови яких належать до мов ЄС. У початковій школі, поряд з вивченням державної мови, учні навчатимуться материнською мовою. У подальших роках навчання зростатиме відсоток річного обсягу навчального часу, що викладатиметься українською мовою	працюватиме для решти національних громад України. Вона стосується нацменшин, мова яких належить до однієї з української мовної сім'ї (російська мова). У початковій школі навчання відбуватиметься мовою меншини разом із вивченням української, а з 5 класу не менше 80% навчального часу викладатиметься державною мовою

Кількість учнів у класі (наповнюваність класу) державного, комунального закладу освіти **не може становити менше 5 учнів та більше 24 учнів**, які здобувають початкову освіту (набирає чинності з 1 вересня 2024 року). До 1 вересня 2024 року кількість учнів у класі, які здобувають початкову освіту, **не може становити понад 30 осіб**.

Навчання у класах-комплектах. Початкова школа може забезпечувати здобуття освіти дітьми (незалежно від їхньої кількості) одного або різного віку, які можуть навчатися в одному з'єднаному класі (класі-комплекті) або в різних класах. Освітній процес у такій школі може організовуватися одним чи кількома вчителями або в будь-якій іншій формі, яка є найбільш зручною та доцільною для забезпечення здобуття дітьми початкової освіти відповідно до державного стандарту початкової освіти.

Поділ класу на групи. З метою забезпечення належної якості вивчення окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів) клас державного, комунального закладу освіти може ділитися **не більш як на три групи з кількістю учнів не менше восьми осіб**.

Оцінювання результатів навчання учнів та їхня атестація.

Оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття початкової освіти, вимогам державних стандартів здійснюється шляхом державної підсумкової атестації (з *державної мови, математики та інших предметів*, визначених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, крім випадків, визначених законодавством).

Реальна педагогічна автономія вчителя у: створенні програм; розробці власної системи оцінювання та

заохочення учня (зі створенням шкали переведення у 12-бальну шкалу); підвищенні кваліфікації за власним вибором та за кошт держави.

Педагогічна інтернатура для молодого вчителя. Перший рік роботи молодий вчитель проходитиме педагогічну інтернатуру. В її межах він/вона отримає наставника, який буде зобов'язаний надавати консультації молодому фахівцю та допомагати йому стати успішним вчителем. Наставник отримуватиме додаткову 20% надбавку.

Більше можливостей для педагогічного зростання вчителів. Встановлення державних гарантій на підвищення кваліфікації вчителя, можливість підвищувати кваліфікацію у недержавних провайдерів тощо.

Більші можливості для зростання зарплати вчителя.

Педагогічна діяльність вчителя охоплює:

• діяльність у межах його педагогічного навантаження, *норма якого на одну тарифну ставку становить 18 навчальних годин на тиждень*; педагогічне навантаження вихователя закладу загальної середньої освіти становить *30 годин*, вихователя спеціального закладу загальної середньої освіти та асистента вчителя у закладі загальної середньої освіти – *25 годин на тиждень*;

• окремі види педагогічної діяльності, за які встановлюються доплати у такому співвідношенні до тарифної ставки: класне керівництво у 1–11 (12) класах – 20–25 %; перевірка навчальних робіт учнів – 10–20 %; за роботу в інклюзивних класах (групах) – 20 %; за обслуговування комп'ютерної техніки – 10–15 %; за проведення позакласної роботи з учнями – 10–40 %.

Більше читайте тут: за матеріалами сайтів МОН <https://mon.gov.ua/>, Верховної Ради <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/463-20>

оцінювання того, як учні формулюють, аналізують, узагальнюють інформацію, і на основі отриманих результатів оцінювання відповідно *коригувати своє викладання*.

Запропоновані техніки формувального оцінювання допоможуть учням усвідомити й відстежити власний прогрес і планувати подальші кроки з допомогою вчителя.

Формувальне оцінювання – означає бути поруч з учнем і вести його до успіху.

Микола ВАШУЛЕНКО,
доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України,
професор Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка;
Світлана ДУБОВИК,
кандидат педагогічних наук, доцент Київського університету
імені Бориса Грінченка

Формування в учнів початкових класів дослідницьких умінь на матеріалі програмового курсу української мови*

Вправа 21. Кутки

Розділ (тема) "Слово. Частини мови. Іменник. Рід іменників".

Очікуваний результат.

Розвиток критичного мислення.

Формування вмінь аргументовано висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням спочатку дати відповідь на запитання: *До якого роду належить іменник учитель?*, а потім просить зайняти певну позицію щодо змісту цього завдання. Обравши позицію, учень фіксує на папері докази на її користь. Після закінчення цього етапу формуються групи прихильників обраного погляду. Під час спільної роботи учні добирають переконливі аргументи на його захист. Від кожної групи виступає один учасник. Як підсумок, кожен учень записує всі погляди й основні аргументи і робить власний висновок щодо остаточного погляду на проблему.

Для роботи вчитель добирає запитання тільки відкритого типу. Учням пропонується записати у таблицю кілька аргументів на підтвердження чи заперечення тези, закладеної в запитанні.

Завдання для учнів.

1. Визнач, до якого роду належить іменник *учитель*.

Використана література

1. *Нова українська школа*. Концептуальні засади реформування середньої школи. К., 2016 р.
2. *Державний стандарт початкової освіти*. К., 2018 р.
3. *Порадник для вчителя*. Навчально-методичні матеріали. К., 2017 р.
4. *Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1-го класу*. Ж. "Завуч", № 15, 2018 р.
5. *Яланська С.* Як оцінювати шкільні успіхи дітей. Ж. "Завуч", № 15, 2018 р.
6. *Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1 класу*. Лист МОН від 18.05.2018 р.
7. *Путівник психолога в Новій українській школі*. Краматорськ, 2018 р.

2. Дай переконливу аргументовану відповідь на запитання вчителя.

До уваги вчителя!

Орієнтовна відповідь: іменник *учитель* належить до чоловічого роду, тому що має нульове закінчення, і до нього можна підставити допоміжні слова (займенники *він, мій*).

Вправа 22. Передбачення

Розділ "Мова і мовлення".

Очікуваний результат.

Розвиток критичного мислення.

Формування вмінь висловлювати передбачення.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням зробити передбачення за загадками.

1. Як я літаю, то спокою не маю: ви за мною бігаєте (*передбачення учнів*). А як моє чало до вас лізти радо, ви його об землю кидаєте (*передбачення учнів*). Отак бува в літі (*передбачення учнів*). Де ж та правда в світі? (*Слово-відгадка*).

2. Що то воно: у воді водиться (*передбачення учнів*), з хвостом родиться (*передбачення учнів*), а як виростає, хвіст відпадає? (*Слово-відгадка*).

Завдання для учнів.

1. Зроби попередні передбачення під час відгадування загадок.

2. Відгадай загадки і назви слова-відгадки.

* Закінчення. Початок див.: Початкова школа, № 3 за 2020 р.

Вправа 23. Кероване читання з передбаченням
Розділи "Мова і мовлення", "Слово. Частини мови. Іменник".

Очікуваний результат.

Розвиток критичного мислення.

Формування вмінь висловлювати передбачення.

Інструкція для вчителя.

Учитель після ознайомлення учнів із назвою тексту "Чому іменники мають таку назву" та перед його читанням ставить запитання, які дають можливість зробити припущення, про що саме буде текст лінгвістичної казки. Текст розподіляється на частини, і далі учні читають його за частинами. Учитель передбачає зупинки на найбільш цікавих місцях, створюючи інтригуювальну ситуацію очікування.

Після читання кожної частини вчитель ставить учням запитання, а потім пропонує зробити передбачення щодо того, що буде далі. Після читання наступної частини це передбачення аналізується.

Лінгвістична казка про іменник

Є на світі звичайна і незвичайна країна Предметія. Звичайна тому, що живуть у ній предмети і речі, люди і тварини. А незвичайна тому, що у ній тільки два міста: Хто? і Що? У місті Хто? живуть люди і тварини. У місті Що? – усі інші предмети. Керує країною незвичайний король – Іменник. Так назвали його після того, як почав давати назви, клички, імена всім, хто жив у країні. І ось одного разу, зібравшись на велику раду, вирішили жителі країни називатися іменем свого короля – іменниками.

Завдання для учнів.

1. Читай текст і розмірковуй: "Що буде далі?"

2. Роби аргументовані передбачення.

Вправа 24. Доповідач-респондент

Розділи (теми) "Мова і мовлення". "Слово. Значення слова. Антоніми".

Очікуваний результат.

Розвиток критичного мислення.

Формування вмінь переказувати текст.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням прочитати поданий текст лінгвістичної казки і запам'ятати його. Потім два учні виходять до дошки. Один переказує зміст прочитаного. Другий уважно слухає. Потім усе, що було пропущено, показує за допомогою рухів, жестів, міміки. А перший учень намагається доповнити розповідь тим, про що ще не було сказано.

Лінгвістична казка про антоніми

Жили на одній вулиці по сусідству два хлопчики. І хоч однакові імена мали – Антони, були вони зовсім різні. Один низький, інший високий, один добрий, інший злий, один щедрий, інший скупий. Виросли Антони і вирішили подорожувати. Той пішов на південь, а той – на північ. А коли прощалися, один плакав, а інший – сміявся. Не судилося Антонам повернутися в рідне село,

і в пам'ять про них люди стали називати протилежні слова антонімами.

Завдання для учнів.

1. Прочитай текст казки і підготуйся до детального переказу.

2. Зроби детальний переказ тексту, скориставшись підказками однокласника.

Вправа 25. Порушена послідовність

Розділ (тема) "Звуки і букви. Голосні і приголосні звуки".

Очікуваний результат.

Розвиток критичного мислення.

Формування вмінь встановлювати порушену послідовність частин тексту.

Інструкція для вчителя.

Учитель записує частини лінгвістичної казки на окремих аркушах паперу. Кількість аркушів залежить від обсягу тексту, засвоєння якого перевіряє вчитель. Учні одержують завдання відтворити з пропущених частин текст і пояснити правильність власних міркувань. Результат роботи групи презентується й обговорюється у класі всіма учнями. Після презентації й обговорення результатів роботи вчитель зачитує правильний варіант послідовності частин тексту.

Лінгвістична казка про голосні і приголосні звуки

Дуже-дуже давно в одному королівстві, у старовинному замку жили-були брати – звуки. Жили вони в мирі і дружбі до тих пір, поки один із братів не сказав: Брати, але ж я найпотрібніший і найкращий із вас усіх, а ви всі нікому не потрібні! Що тут сталося! Кожен звук почав кричати та розхвалювати себе!

– Я головний!, – кричав звук А. Я – найперший.

– Я головніший! – кричав звук О. Я – найкругліший.

– Ні, я найширший, отже, – найважливіший, – кричав звук Ж. Навіть жук дуже схожий на мене.

– Подумасеш, найширший! А у мене є довгий хвостик і я вмю гудіти, – крикнув голосно звук У.

Звуки кричали і сперечалися так голосно, що розбудили фею Фонетику. Ця фея була відома своєю добротою і мудрістю. Вона негайно прилетіла до замку і взялася за свою добру справу. Фея покликала найкрикливіших і найгаласливіших братів А, О, У, Е, І, І й назвала їх голосними. А інших, котрі спокійніші та менш галасливі, назвала приголосними. Приголосні звуки не могли так голосно кричати, як голосні, вони лише шипіли і свистіли.

Фонетика сказала звукам, що кожен із них важливий і потрібний, і лише всі разом вони приносять користь людям. Зі звуків складаються слова, зі слів складаються речення, з речень складається мовлення людей. Завдяки звукам, словам і реченням люди спілкуються між собою. Звуки з цікавістю слухали мудру фею Фонетику. Вони були вдячні їй за те, що Фонетика помирила їх. І з тих пір у мирі і дружбі живуть голосні і приголосні звуки у своєму старовинному замку.

Завдання для учнів.

1. Встанови порушену послідовність частин тексту лінгвістичної казки.
2. Поясни правильність власних міркувань.

Вправа 26. Щоденник подвійних нотаток

Розділ "Слово. Частини мови".

Очікуваний результат.

Розвиток критичного мислення.

Формування вмінь висловлювати коментарі.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням уважно прочитати текст лінгвістичної казки, розмірковуючи над його змістом. На наступному етапі педагог просить дітей зробити щоденник подвійних нотаток для запису власних думок на папері, пов'язуючи цей матеріал зі своїм життєвим досвідом.

Учитель обов'язково пояснює учням, як зробити щоденник подвійних нотаток і вести в ньому записи: спочатку необхідно провести вертикальну лінію посередині чистого аркуша паперу; ліворуч треба записувати уривок із тексту, який уразив найбільше, можливо, нагадав щось із власного досвіду, здивував; праворуч від лінії потрібно прокоментувати цей абзац за орієнтовними запитаннями: Що саме в цій цитаті примусило її записати? На які думки вона наштотхнула? Які запитання вона викликала?

Після читання тексту учням необхідно зробити загальні коментарі. Бажаючи діляться своїми коментарями в порядку виникнення їх за текстом, починаючи з тих, що стосуються початку тексту. Потім учитель ставить кілька загальних запитань, які спрямовують учнів на цілісне сприймання тексту.

Лінгвістична казка про країну Морфологію

За синіми морями, за темними лісами, за високими горами пролягли межі країни Морфології, у якій правила королева. Країна була невеличка за розмірами – усього 10 князівств: Іменник, Прикметник, Займенник, Числівник, Дієслово, Прислівник, Сполучник, Прийменник, Частка, Вигук. Але багата була Морфологія.

Кожне князівство займалося своїми справами. Іменник об'єднав усі живі і неживі предмети і називав їх. Прикметник зазначав усі їхні ознаки. Числівник міг швидко і чітко перелічити все населення країни. Дієслова були працелюбними й енергійними, і з готовністю завжди виконували будь-яку справу. А якщо хтось втомлювався, на допомогу приходив Займенник, він його замінював. Прислівник же завжди контролював, хто як працює: гарно чи погано, хто вийшов працювати ввечері, а хто вранці.

А такі князівства, як Сполучник, Прийменник, Частка, Вигук були ледарями, працювати самі не хотіли, ніякої дії не виконували. Королева країни Морфології розсердилася – вона не любила ледарів – і зробила їх слугами, примусила допомагати жителям усіх князівств.

Завдання для учнів.

1. Заповни щоденник подвійних нотаток.
2. Прокоментуй свої записи у щоденнику.

До уваги вчителя!

Орієнтовні запитання:

Про що ви думали під час читання?

Яке найважливіше повідомлення в цьому тексті?

Які запитання цей текст залишив без відповіді?

Якщо це написали б ви, що ви змінили б?

Вправа 27. Джигсоу

Розділи "Мова і мовлення", "Слово. Будова слова".

Очікуваний результат.

Розвиток критичного мислення.

Формування вмінь зв'язно висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Спочатку вчитель добирає відповідний мовний матеріал, із яким працюватимуть учні, й ділить його на частини. На початку уроку педагог об'єднує дітей у групи. Кількість учнів у групі відповідає кількості частин, на які поділено фактичний матеріал. Ці первинні групи називаються "домашніми".

Таким чином, під час вивчення теми "Будова слова" учитель ділить учнів на 5 "домашніх" груп і проводить із ними інструктаж, називає сторінки з підручника та довідника, де діти можуть ознайомитися з необхідною інформацією:

- 1 група – розповідь про закінчення слова;
- 2 група – розповідь про основу слова;
- 3 група – розповідь про корінь слова;
- 4 група – розповідь про префікс слова;
- 5 група – розповідь про суфікс слова.

На наступному етапі роботи члени "домашніх" груп перерозподіляються між собою (принцип довільний) й об'єднуються у вторинні нові "експертні" групи. Кожна "експертна" група отримує для опрацювання одну частину підготовленого вчителем тексту.

За відведений час учні "експертної" групи мають ознайомитися із запропонованим учителем текстом, опрацювати його, підготувати контрольні запитання до теми. Час, відведений для роботи в "експертній" групі, залежить від обсягу та складності мовного матеріалу, з яким працюють молодші школярі. Контрольні запитання учні розробляють разом, вони є спільними для всіх членів групи. На останньому етапі роботи учні "експертних" груп повертаються у свої первинні "домашні" групи з підготовленим для пояснення навчальним матеріалом. Кожний член "експертної" групи по черзі навчає інших, пояснюючи зміст теми, якої навчався у вторинній групі, і перевіряє рівень засвоєння її за допомогою контрольних запитань.

Після завершення роботи вчитель проводить бесіду, узагальнюючи і систематизуючи здобуті учнями знання під час роботи у первинних і вторинних групах, а потім підсумкову письмову самостійну роботу, мета якої – виявлення рівня засвоєння молодшими школярами вивченої теми.

Завдання для учнів. (Робота у групах).

1. Візьміть участь у роботі "домашньої" й "експертної" груп.

2. Самостійно опрацюйте навчальний матеріал і поясніть його іншим учням.

НАВЧАЄМО ДОСЛІДЖУВАТИ МОВНІ ЯВИЩА І МИСЛИТИ ЛОГІЧНО

Логічне мислення у дітей формується на основі образного мислення. Це складний процес, що містить цілий комплекс занять і має значну кількість пізнавальних функцій. Учителеві важливо навчити молодших школярів просто й доступно пояснювати складні речі, формувати вміння: установлювати причиново-наслідкові зв'язки, оцінювати складні ситуації, шукати шляхи їх вирішення і змінювати види діяльності без втрачання зосередження уваги та ефективності роботи.

Вправа 28. Усе у твоїх руках

Розділ "Мова і мовлення".

Очікуваний результат.

Розвиток логічного мислення.

Формування вмінь зв'язно висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням після вивчення нової теми з української мови на аркуші паперу обвести свою долоньку. Кожен палець – це певна позиція, з приводу якої необхідно висловити свою думку за зразком:

Великий – *Для мене було важливим і цікавим...*

Вказівний – *Із цього питання я отримав конкретну рекомендацію...*

Середній – *Мені було складно...*

Безіменний – *У мене виникло запитання про...*

Мізинець – *Для мене було недостатньо...*

Завдання для учнів.

1. Поміркуй, як доповнити кожне речення.

2. Назви доповнені речення.

Вправа 29. Хочу навчитися – можу навчити

Розділ "Мова і мовлення".

Очікуваний результат.

Розвиток логічного мислення.

Формування вмінь зв'язно висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням інформацію для роздумів: "Учитися ніколи не пізно".

Завдання для учнів.

1. Розкажи, чого саме ти хотів би (хотіла б) навчитися у своїх батьків.

2. Розкажи, чого саме ти міг би (могла б) навчити своїх батьків.

Вправа 30. Міркуємо разом

Розділ "Мова і мовлення".

Очікуваний результат.

Розвиток логічного мислення.

Формування вмінь зв'язно висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням на уроці української мови для обговорення в парі мовленнєву ситуацію: *під час спілкування двоє учнів голосно сперечалися, ображали одне одного і розмахували руками; не дійшовши згоди, вони розійшлися.*

Запитання для обговорення:

Яка може бути причина непорозуміння між співрозмовниками?

Які якості виявили учасники розмови?

Чому вони не змогли порозумітися?

Чому вас не задовольняє рішення, до якого дійшли співрозмовники?

Завдання для учнів. (Робота в парі).

1. Дай відповіді на запитання вчителя.

2. Сформулюй поради, як можна уникнути такої ситуації.

Вправа 31. Продовжуй думку

Розділи (теми) "Текст", "Звуки і букви. Українська абетка (алфавіт)".

Очікуваний результат.

Розвиток логічного мислення.

Формування вмінь зв'язно висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель ознайомлює учнів із зачином і кінцівкою тексту-розповіді.

Зачин тексту-розповіді: Завтра – день народження в Абетки.

Кінцівка тексту-розповіді: Так цікаво і весело провела Абетка свій день народження.

Завдання для учнів.

1. Поміркуй над основною частиною розповіді.

2. Придумай другу частину тексту і розкажи, кого Абетка запросила до себе на день народження.

Вправа 32. Відгадай, що написано

Розділ "Мова і мовлення".

Очікуваний результат.

Розвиток здогадки і логічного мислення.

Формування вмінь аргументовано висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель запрошує учня до столу, пропонує йому уважно прочитати слово, записане на картці, і за допомогою рухів тіла показати те, що там написано.

Завдання для учнів.

1. Поміркуй, яке слово може бути написаним на картці.

2. Назви це слово й обґрунтуй свою відповідь.

Варіант справи. Відгадай, що намальовано

Розділ "Мова і мовлення".

Очікуваний результат.

Розвиток здогадки і логічного мислення.

Формування вмінь аргументовано висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель запрошує учня до столу, пропонує йому уважно роздивитися ілюстрацію і за допомогою рухів тіла передати учням те, що там зображено.

Завдання для учнів.

1. Поміркуй, що може бути зображено на ілюстрації.
2. Скажи, що там зображено, й обґрунтуй свою відповідь.

Вправа 33. Від часткового до загального

Розділ (тема) "Звуки і букви. Голосні і приголосні звуки".

Очікуваний результат.

Розвиток логічного й аналітичного мислення.

Формування вмінь аргументовано висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель роздає учням картки зі словами і дає завдання розкласти їх у певній послідовності.

Завдання для учнів.

1. Послідовно розклади картки зі словами за їх значенням у послідовності від часткового до загального:

*приголосний, звук [з], звук, дзвінкий
звук [а], ненаголошений, голосний, звук*

2. Прочитай слова в обраній тобою послідовності і поясни свій вибір.

Варіант справи. Від загального до часткового

Розділ (тема) "Слово. Частини мови. Іменник. Прикметник".

Очікуваний результат.

Розвиток логічного й аналітичного мислення.

Формування вмінь аргументовано висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель роздає учням картки зі словами і дає завдання розкласти їх у певній послідовності.

Завдання для учнів.

1. Послідовно розклади картки зі словами за їх значенням у послідовності від загального до часткового:

*слово, іменник, частина мови, слово "учитель"
прикметник, слово, частина мови, слово
"українська"*

2. Прочитай слова в обраній тобою послідовності і поясни свій вибір.

Вправа 34. Доведи мені

Розділ "Мова і мовлення".

Очікуваний результат.

Розвиток умінь доводити свою думку.

Формування вмінь зв'язно висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням прокоментувати відповіді на запитання.

Завдання для учнів.

1. Поміркуй, як відповісти на запитання:

Чому вивчення української мови має важливе значення для людини у житті? Чому вивчення англійської мови має важливе значення для людини у житті?

2. Доведи свою думку.

Вправа 35. Переконай мене

Розділи (тема) "Мова і мовлення", "Звуки і букви. Склад".

Очікуваний результат.

Розвиток умінь переконливо доводити свою думку.

Формування вмінь зв'язно висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням завдання — визначити кількість складів у словах і довести свою думку.

Завдання для учнів.

1. Визнач кількість складів у словах:

*Олена, Ірина, Марія, Софія.
Олексій, Віталій, Миколай, Ярослав.*

2. Переконливо доведи свою думку.

Вправа 36. Перевір правильність

Розділи (тема) "Мова і мовлення", "Звуки і букви. Звуко-буквений розбір слів".

Очікуваний результат.

Розвиток умінь доводити свою думку.

Формування вмінь зв'язно висловлюватися.

Інструкція для вчителя.

Учитель пропонує учням перевірити правильність тверджень і прокоментувати свою відповідь.

Завдання для учнів.

1. Перевір правильність тверджень:

*У слові яблуна 7 звуків, 6 букв, 3 склади.
У слові апельсин 7 звуків, 8 букв, 3 склади.*

2. Доведи свою думку.

Література

1. Груніна Г. М. Організація творчої та пошукової діяльності учнів / Г. М. Груніна // Завучу. Усе для роботи. — 2013. — № 13–14.
2. Как проектировать универсальные учебные действия в начальной школе: от действия к мысли: пособие для учителя / [А. Г. Асмолов, Г. В. Бурменская, И. А. Володарская и др.]; под ред. А. Г. Асмолова. — М.: Просвещение, 2008. — 151 с.
3. Карпов А. О. Исследовательское образование: ключевые концепты / А. О. Карпов // Педагогика. — 2011. — № 3. — С. 20–30.
4. Поддьяков А. Н. Исследовательское поведение. Стратегии познания, помощь, противодействие, конфликт / А. Н. Поддьяков. — М.: МГУ, 2000. — 187 с.
5. Ромась Л. Науково-дослідницька діяльність у початкових класах / Л. Ромась // Початкова освіта. — 2013. — № 15 (квітень). — С. 2–11.
6. Савенков А. И. Методика исследовательского обучения младших школьников / А. И. Савенков. — Самара: Издательство

"Учебная литература", 2004. — 80 с. / [Електронний ресурс]: <http://www.pedlib.ru>.

7. Савенков А. И. Психологические основы исследовательского подхода к обучению: Учеб. пособие / А. И. Савенков. — М.: Осъ, 1989. — 480 с.

8. Савенков А. И. Путь к одаренности: исследовательское поведение дошкольников / А. И. Савенков. — СПб.: Питер, 2004. — 272 с.

9. Савенков А. И. Содержание и организация исследовательского обучения школьников / А. И. Савенков. — М.: "Сентябрь", 2003. — 204 с.

10. Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів /

О. Я. Савченко // Наукові записки Малої академії наук України. — 2012. — № 1. — С. 41–49.

11. Сокурєнко О. О. Метод проектів як засіб формування знань про навколишній світ / О. О. Сокурєнко. — Миколаїв: ОІППО, 2006. — 86 с.

12. Сокурєнко О. О. Навчальні дослідження в дошкільному закладі та початковій школі / О. О. Сокурєнко. — Миколаїв: ОІППО, 2011. — 50 с.

13. Стругацька В. Через дослідження — до самоосвітньої компетентності учнів / В. Стругацька // Робота на уроках української (російської) мови. — Початкова освіта. — 2012. — № 28. — С. 20–24.

Ірина СІННА,

вчителька початкових класів вищої категорії
Комунального закладу "Кам'янський ліцей"
Ізюмської міської ради Харківської області"

Урок української мови в 3 класі (*"Експерсія" дитячими театрами*)

Тема уроку. Встановлення зв'язку прикметників з іменниками за допомогою питань від іменника до прикметника.

Мета. Поглиблювати знання учнів про прикметник як частину мови, його значення у мовленні, зв'язок з іменником; формувати вміння вживати прикметники в усному і писемному мовленні; розвивати чуття мови, культуру мовлення; виховувати любов до рідного слова.

Тип уроку: комбінований, "нетрадиційний" (театралізований).

Обладнання: підручник "Українська мова" для 3 класу (авт. М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко, Н.А.Васильківська), елементи різних видів театрів (тіньового, пальчикового, маріонеток, масок, тупотунчиків), дидактичний матеріал: роздаткові пошукові картки; демонстраційне відео "Зв'язок прикметників з іменниками"; музичний матеріал (народна пісня "Черевички").

Хід уроку

I. Організаційний момент

Вчитель. Сьогодні урок — відкритий для всіх.
Багато гостей! Тож вітаємо їх!

Діти (хором). Ласкаво просимо!

Вчитель. Закінчилася перерва,
Пролунав чаклун-дзвінок,
А тепер усі швиденько
Налаштуємось на урок.
Бажаю вам:
Не просто слухати, а чути.
Не просто дивитись, а бачити.

Не просто відповідати, а міркувати,
Дружно і плідно співпрацювати.

II. Актуалізація опорних знань

1. Перевірка домашнього завдання (впр. 335).
Гра "Дуель".

До поданих словосполучень добери за зразком протилежні за значенням і запиши. У прикметниках познач закінчення. (Правильність відповіді голосусмо "кольоровими долоньками").

Теплий день —	високий берег —
Зимовий ранок —	нове взуття —
Темна кімната —	молоді дерева —

2. Каліграфічна хвилинка (щоб підготувати наші пальчики до письмової роботи, пригадаємо особливості написання літер).

а) *Т е е т р а а т т П р т е а т р*

б) *д і т в о р у; л я л ь о к; Т е а т р; в е с е л и т ь* — із запропонованих слів скласти речення — *Т е а т р л я л ь о к в е с е л и т ь д і т в о р у.*

— Яке це речення за метою висловлювання? А за інтонацією?

— Назвіть іменники у цьому реченні.

— Які ще частини мови зустрілися у ньому?

III. Мотивація навчальної діяльності

1. Повідомлення теми уроку.

Демонстрація відео "Зв'язок прикметників з іменниками".

— Сьогодні на уроці ми поглибимо свої знання про слова, які роблять нашу мову красивішою (прикметники). Будемо добирати їх до іменників

«ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

щомісячний науково-методичний журнал

№ 4 (610) КВІТЕНЬ 2020

Засновники –
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»
Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»
Видається з липня 1969 року
Київ

Головний редактор
Світлана ТАРНАВСЬКА

Редакційна колегія:
Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО,
Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА,
Людмила КОВАЛЬ, Ярослава КОДЛЮК,
Юлія КОЛЕСНИКОВА (завідувач відділу),
Тетяна КОХНО, Людмила ЛІЩИНСЬКА,
Людмила ЛОПУШАНСЬКА (відповідальний секретар), Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ,
Світлана МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО,
Олександр МИТНИК, Антоніна МОВЧУН,
Ізоolda НІЗЕЛЬСЬКА, Оксана ОНОПРІЄНКО,
Наталія ПАРХОМЕНКО, Катерина ПОНОМАРЬОВА,
Катерина ПРИЩЕПА, Тетяна ПУШКАРЬОВА,
Олександра САВЧЕНКО, Світлана СТРИЛЕЦЬ,
Володимир ТИМЕНКО, Людмила ХОРУЖА,
Тетяна ЯРЕМЧУК (заступник головного редактора, завідувач відділу).

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.
Підписано до друку 20.03.2020. Формат 84x108/16.
Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72.
Умовн. фарбовідб. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.
Зам. 0104004.

Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25-А, к. 12,
тел./факс (044) 501-03-87
www.pochatkova-shkola.net
e-mail: pochatkovasc.ua@gmail.com

Видруковано у видавництві «Преса України».
03148, Київ, вул. Героїв Космосу, 6
Свідоцтво № 35481684
<http://www.pressa.kiev.ua/>
Якість друку повністю відповідає наданому видавцем видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2020

ЗМІСТ

Виховні системи вчителя початкових класів

Бех І. Генезо-моделювальний метод виховання духовних цінностей особистості 1

Формування особистості молодшого школяра

Митник О. Організація спільної навчальної діяльності в освітньому процесі як засіб розвитку соціальної сфери молодшого школяра 6

Методика і практика навчання

Лугова О., Лугова Т. Система вправ з організації формувального оцінювання в навчальному процесі початкової школи 12

Вашуленко М., Дубовик С. Формування в учнів початкових класів дослідницьких умінь на матеріалі програмового курсу української мови 18

Сінна І. Урок української мови в 3 класі 23

Варухіна Л. Ранкова зустріч “Весна іде, красу несе!” / Урок читання у 2 класі, “Веснянки” 25

Тупіцина Є., Качан Л. Віночок українських пісень 29

Чупрун Л. Планування навчання через дослідження за запитами учнів 31

Коцар І. Джерела тепла 34

Белоус Ю. Як погода впливає на здоров'я людини 36

Коряченко Л. “Пташок викликаю із теплого краю” 38

Освітні технології

Якименко С., Іванець Н., Філімонова Т., Дрозд О. Сценарій інтерактивного міні-лекторію (NETWORKING) “Біоніка як джерело конструкторської ідеї дитини в процесі пізнання навколишньої дійсності” 43

Якименко С., Дячук В., Бондар А., Йосипенко О., Кошова М. Сценарій інтегрованого дня (1 клас) 48

Творча лабораторія вчителя

Хоменко К. Вправи для розвитку критичного мислення молодших школярів 54

Розкази про свій клас 11, 56

Слово художній самогійальності

Швець О. Вітаємо вас нині, найкращі мами в Україні! 57

Думанська О. Свято “Прощання з Букварем” 60

Конкурс “І сталося диво...” 62

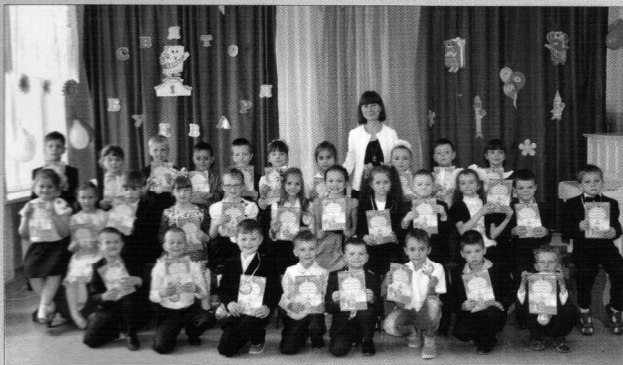
На 1 стор. обкладинки. Робота у команді на уроці “Я досліджую світ”. 2-Д клас, загальноосвітній навчальний заклад І–ІІІ ступенів “Спеціалізована школа № 3 з поглибленим вивченням інформаційних технологій” Подільського району м. Києва, вчителька – Світлана Миколаївна Добудько.

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами без письмової згоди редакції заборонено.

РОЗКАЖИ ПРО СВІЙ КЛАС

Мої маленькі школярики – моя радість і натхнення. Світлана Цвігун, вчителька початкових класів Керменчицької ЗОШ I–III ст. Великоновосілківського р-ну Донецької обл.

Мої учні – найкращі! Олена Турбаба, вчителька початкових класів закладу загальної середньої освіти I–III ст. № 3 Новокаховської міської ради Херсонської обл.

000000136850

Бібліотека Київського університету ім. Б. Грінченка

Індекс 74404, 95444

Конкурс "І сталося диво..."

Справжня любов.
Антон Мандрика

Дивний сон. Сашко Петров

Дарунок для мами.
Богдан Чернов

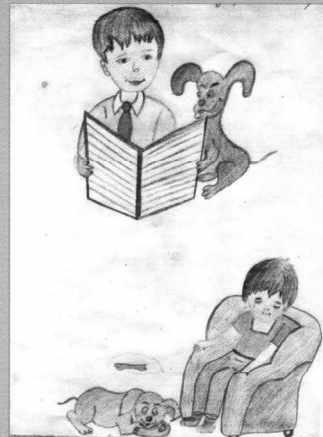
Малюнки учнів 3 класу
Володимирівської ЗОШ І-ІІ ст.
Бахмутського р-ну Донецької обл.
Вчителька – Людмила Пилюгіна.

Дива дійсно існують.
Гліб Іскандаров

Майстриня.
Анастасія Вегеш

Справжнє диво.
Захар Подгорний

Пригоди
маленької бджілки.
Іван Дубінін

Малюнки учнів 2 класу Красноталівського НВК Станично-Луганського р-ну Луганської обл.
Вчителька – Вікторія Дризова.

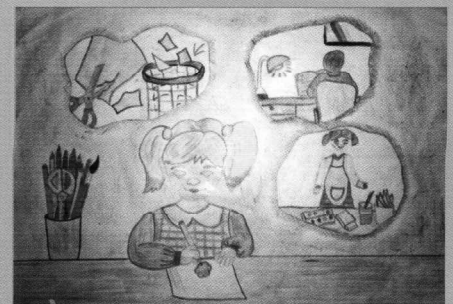

Маленька дівчинка.
Єлизавета Борщ

Валерія Булах

Малюнки учениць 4 класу
КЗ СОР Глухівський
ліцей-інтернат з посиленою
військово-фізичною підготовкою
Сумської обл.
Вчителька – Тетяна Міщенко.

Школярочка-паняночка.
Анна Міщенко, учениця
1-Б класу КЗ СОР Глухівський
ліцей-інтернат з посиленою
військово-фізичною підготовкою
Сумської обл.
Вчителька – Наталія Гаврильчук.

**ПОЧАТКОВА
ШКОЛА**
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ